

STATSRÅDETS
SVENSKA
SPRÅKNÄMND

Språkråd

Nya Slaf har kommit!	3
Några ord med "Slafdrifverskan"	4
Nämnden rekommenderar och informerar	5
Statsrådets svenska språknämnd fyllde 50 år	8
Laggranskningen informerar	12
Lissabonfördraget påverkar både EU:s verksamhet och EU-terminologin	13
Svensk-finskt översättarseminarium	16
På nya platser	17

Statsrådets svenska språknämnd finns på adressen

www.vnk.fi/spraknamnden

På webbplatsen finns information om nämnden och om dess verksamhet och sammansättning. Där hittar du också alla nummer av Språkråd i pdf-format från och med Språkråd 1/2001. På webbplatsen finns dessutom nämndens rekommendationer, handboken Svenskt lagspråk i Finland (Slaf) och mallar och ordlistor.

Frågor och initiativ till Statsrådets svenska språknämnd

kan sändas per e-post.

I principiella frågor som gäller svenskt lag- och förvaltningspråk i Finland kan nämnden även konsulteras muntligen via sekreteraren, tfn (09) 1602 2377.

Prenumerationer på Språkråd, adressändringar och annulleringar:
per e-post, fax eller post. Se kontaktinformation nedan.

Språkråd distribueras i tryckt form per post och i pdf-format per e-post.
Språkråd sänds gratis till beställaren.

Redaktör: Susanna Karjalainen

Ombrytning: Anja Järvinen

Kopiering: Statsrådets kansli, upplaga 1 340 ex

Kontaktinformation:

Statsrådets svenska språknämnd

Statsrådets translatorsbyrå

PB 23, 00023 STATSRÅDET

spraknamnden[snabel-a]vnk.fi

Tfn sekreteraren (09) 1602 2377, fax (09) 1602 2088

NYA SLAF HAR KOMMIT!

Handboken Svenskt lagspråk i Finland (Slaf) har kommit ut i en ny upplaga. Handboken är ett oumbärligt arbetsredskap för alla som arbetar med det svenska författningsspråket, och den innehåller bl.a. en beskrivning av lagstiftningsprocessen och en omfattande finsk-svensk ordlista. Marita Aaltonen, biträdande chef vid statsrådets translatorsbyrå, deltog i arbetet med den nya upplagan.

Efter två års intensivt arbete i Slafarbetsgruppen är den nya upplagan av handboken nu klar. En stor förändring är att den nu ges ut som anvisningar från statsrådets kansli i publikationsserien

Föreskrifter, anvisningar och rekommendationer från statsrådets kansli. Det betyder att den genast också finns i elektronisk form i Finlex.

Den föregående upplagan kom ut 2004. Under de sex år som gått har det förstås hänt en hel del som inverkat på samhället och också på språket. För "Slafvarbetarna" gällde det att försöka återkalla i minnet allt sådant som var viktigt att få med i den nya upplagan. En större utmaning var ändå de reformer som var aktuella 2009. Till dem hörde den stora regionförvaltningsreformen med sina nya ämbetsverk och centraler. Ett annat frågetecken var Lissabonfördraget; kommer det att träda i kraft eller inte? Lagstiftningen om de nya

ämbetsverken och centralerna hann bli klar, och vi fick med de nya namnen i Slaf. Lissabonfördraget trädde också i kraft, och de delar som gäller EU uppdaterades delvis i enlighet med det.

Exemplen på ingresser är fler än tidigare. Ingresserna har också ändrats något. Samma ändringar har gjorts i de finska ingresserna, som finns i del 2 i den finska handboken *Lainlaatijan opas*. Bland annat skrivs den aktuella lagens eller förordningens datum inte längre ut i ingressen. På svenska utfärdas förordningarna nu *efter föredragning av en minister* (presidentförordningar) och *efter föredragning från ett ministerium* (statsrådsförordningar).

Det var mycket arbete med Slaf och tiden ville inte alltid räcka till. Men tack vare vår energiska "Slafdrifverska" Ann-Marie Malmsten, som höll oss alla i sitt milda järngrepp, fick vi till slut våra texter klara och nästan inom utsatt tid.

 Marita Aaltonen
"Slafvarbetare"

Slaf säljs av Universitetstryckeriet, <http://kirjakauppa.yliopistopaino.fi>

Slaf kan användas i sökbar elektronisk form via nämndens webbplats på adressen <http://www.vnk.fi/spraknamnden>

Lainlaatijan opas (LALO) del 2 finns i elektronisk form på adressen <http://www.om.fi/sv/Etusivu/1274105341095>

NÅGRA ORD MED "SLAFDRIFVERSKAN"

Lagstiftningsrådet Ann-Marie Malmsten står i egenskap av huvudredaktör för merparten av arbetet med den nya upplagan av Svenskt lagspråk i Finland, dvs. Slaf. Till sin hjälp har hon haft en arbetsgrupp bestående av biträdande chefen Marita Aaltonen, lagstiftningsrådet Henrik Bruun, translatorn Kari Raunio, fil.dr h.c. Mikael Reuter och specialforskaren Eivor Somnardahl. Här svarar Ann-Marie, skämtsamt kallad Slafdrifverskan, på några frågor om arbetet med att ta fram en ny upplaga av handboken.

Grattis till nya Slaf! Du har ett digert arbete bakom dig med redigeringen av den nya upplagan. Vad har orsakat dig mest huvudbry, och vilka var ljuspunkterna i arbetet?

- Den största utmaningen har varit att greppa de stora textmassorna och det stora materialet. Boken är ju ganska diger och omfattar över 400 sidor. Till de positiva aspekterna hörde samarbetet med de andra i arbetsgruppen och de många livliga diskussionerna med alla som lämnade sina synpunkter.

Varför är Slaf viktig, och för vem?

- Slaf är framför allt ett praktiskt och tidsbesparande arbetsredskap. Boken baserar sig på överenskomna uttryckssätt och många människors mångåriga erfarenhet av vad som brukar vara svårt och orsaka missförstånd. Slaf är viktig för alla som översätter och skriver texter som handlar om lag och förvaltning.

Hur ska man läsa/ använda Slaf?

- Man ska läsa den framlänges och baklänges! Åtminstone ska man bläddra igenom den så att man vet vad den innehåller och vad som är viktigt och matnyttigt för en själv. Då kan man slå i den eller söka i den elektroniska versionen när man behöver veta någonting.

Vad ska man göra om man hittar ett fel i Slaf eller har andra kommentarer om innehållet?

- Vi tar gärna emot kommentarer. Man kan skicka in sina kommentarer till statsrådets svenska språknämnd på adressen [spraknamnden\[snabel-a\]vnk.fi](mailto:spraknamnden[snabel-a]vnk.fi) eller till mig på justitieministeriet.

Har du något favoritord i nya Slaf?

- Hela ordlistan är nog full av favoritord. Ordet **sopimus** gillar jag därför att det visar hur oändligt svårt det kan vara att översätta ibland när ett ord har många motsvarigheter. Många ord har hamnat i ordlistan bara för att de är mina favoritord.

NÄMNDEN REKOMMENDERAR ...

Ensihoito och ensivaste

Rekommendation

Statsrådets svenska språknämnd rekommenderar att man använder *prehospital akutsjukvård* för finskans **ensihoito** och *första insatsen* för finskans **ensivaste** när ordet beskriver förhållandena i Finland.

Bakgrund

Det råder en viss begrepsförvirring ute på fältet och det förekommer ett flertal översättningar och rekommendationer, bl.a.:

ensihoito:

- "akut omhändertagande"
- "akutvård"
- "förstavård"
- "initial vård"
- "inledande vård"
- "prehospital akutsjukvård"
- "prehospitalt omhändertagande"
- "prehospital sjukvård"

ensivaste:

- "akut omhändertagande"
- "första akutomhändertagande"
- "förstadelvård, första delvård"
- "första respons, första responsen"
- "prehospitalt omhändertagande"

Nämnden har haft kontakt med flera medicinska och andra experter som varit relativt samstämmiga i sina uppfattningar och kommentarer. Många av dem avråder från både "förstadelvård" och "första respons" eftersom de är svårbegripliga och delvis också språkvidriga. "Första akutomhändertagande" är en tautologi och bl.a. "förstavård" strider mot svenskans regler (jfr *första hjälpen*).

Den samlade expertisen är enig om att **ensihoito** bäst motsvaras av *prehospital akutsjukvård* på svenska. Denna uppfattning får också stöd i Rikstermbanken.

I Sverige motsvaras **ensivaste** av uttrycket *i väntan på ambulans*, vanligen förkortat *IVPA*. Både nämnden och de konsulterade experterna anser att *IVPA* lämpar sig dåligt för finländska förhållanden och motiverar detta med dels innehållsliga, dels språkliga aspekter. Efter att ha diskuterat flera förslag har nämnden gått in för att rekommendera *första insatsen*. Uttrycket är lätt att förstå och det är bildat analogt med *första hjälpen*.

"Akut omhändertagande" som i vissa källor rekommenderas för både **ensihoito** och **ensivaste** är ett överbegrepp för båda två, enligt en av de medicinska experterna.

Genomsökning hellre än "rannsakan" som sammanfattande begrepp

Genom denna rekommendation kompletteras och ändras det som anges under uppslagsordet **Etsintä** i finsk-svenska ordlistan i Slaf (s. 285).

En ny tvångsmedelslag är under beredning, och i samband med det ser man över terminologin på svenska. Statsrådets svenska språknämnd rekommenderar att man använder *genomsökning* (**etsintä**) och inte "rannsakan" som sammanfattande benämning på t.ex. *husrannsakan* (**ko-tietsintä**), *kroppsvsitation* (**henkilöntarkastus**), *kroppsbesiktning* (**henkilönkatsastus**) och liknande tvångsmedel som får användas vid utredning av brott eller misstanke om brott. I tvångsmedelslagen har man inte tidigare på svenska använt någon sådan sammanfattande benämning. *Rannsakan* är dock helt korrekt i sammansättningen *husrannsakan*.

I den nya tvångsmedelslagen kommer bl.a. följande uttryck att användas:

paikkaan kohdistuva etsintä = *genomsökning av platser*

henkilöön kohdistuva etsintä = *genomsökning av personer*

laite-etsintä = *genomsökning av utrustning*

... OCH INFORMERAR

"Yrka på rättelse" blir *begära omprövning* inom förvaltningen

Genom denna information kompletteras och ändras det som står under uppslagsordet **Oikaisu** i finsk-svenska ordlistan i Slaf (s. 327).

En begäran om förnyad granskning av ett beslut hos det organ som har fattat beslutet, eller ibland också hos en högre myndighet inom samma förvaltningsområde eller hos t.ex. en särskild omprövningsnämnd (och inte hos en högre instans som vid överklagande), har hos oss traditionellt kallats "rättelseyrkande" (**oikaisuvaatimus**, ibland **oikaisupyyntö**). I Sverige har detta kallats *begäran om omprövning*.

Nu införs termen *omprövning* också hos oss i samband med en ändring av förvaltningslagen (434/2003) och förvaltningsprocesslagen (586/1996). I förvaltningslagen tas det in ett helt nytt 7 a kap. (se RP 226/2009 rd och RSv 54/2010 rd) med allmänna bestämmelser om omprövningsförfarandet. Det är meningen att de nya bestämmelserna ska träda i kraft den 1 augusti 2010. Genom de aktuella lagändringarna stärks omprövningssystemets status och betydelse. Samtidigt ändras den svenska terminologin. Observera att en del av ändringarna i de nämnda lagarna gäller endast bestämmelsernas svenska språkdräkt.

Förvaltningslagen är den allmänna lag som ska reglera behandlingen av omprövningsärenden, men utöver det finns det särskilda bestämmelser om att begära omprövning (yrka på rättelse) i den lagstiftning som gäller de olika förvaltningsområdena. När förvaltningslagens nya bestämmelser träder i kraft tas den nya terminologin i bruk, men i de äldre lagarna sker övergången förstås efter hand i samband med sådana ändringar där det är lagtekniskt möjligt att modernisera terminologin.

Observera att *rättelse*, *rätta* helt korrekt ska kvarstå i de nämnda lagarna och annanstans i lagstiftningen i betydelsen 'korrigera' (**korjata**, ibland **oikaista**) när det är fråga om myndigheter och andra som rättar skrivfel, räknefel och liknande fel i sina beslut och förfaranden.

Den finska termen **itseoikaisu** används i allmänhet som ett överbegrepp som omfattar såväl förnyad granskning som rättelse av fel. I Sverige avser termen *självrättelse* främst rättelse av fel, dvs. sådan rättelse av skrivfel, räknefel och liknande fel som en domstol eller myndighet kan göra i ett eget avgörande. Svenskans *självrättelse* motsvarar därför inte i alla sammanhang finskans **itseoikaisu**.

Observera också att termen *upphandlingsrättelse* (**hankinta-oikaisu**) i lagen om offentlig upphandling (348/2007) är helt korrekt, eftersom upphandlingsrättelse inte är en form av omprövning.

oikaisu = *omprövning*

oikaisuvaatimus = *begäran om omprövning, omprövningsbegäran*

oikaisuvaatimuksen tekijä = *den som begär omprövning*

oikaisuvaatimusjärjestelmä = *omprövningssystemet*

oikaisuvaatimusmenettely = *omprövningsförfarandet*

oikaisuvaatimusasia = *omprövningsärende*

oikaisuvaatimus päätös, oikaisuvaatimukseen annettu päätös = *omprövningsbeslut, beslut med anledning av en begäran om omprövning*

oikaisuvaatimusohjeet = *anvisningar om hur man begär omprövning*

oikaisuvaatimusaika = *tidsfrist för omprövningsbegäran, den tid inom vilken omprövning ska begäras*

Punktskatten kör ut "accisen"

En ny *punktskattelag* (**valmisteverotuslaki**, 182/2010) trädde i kraft den 1 april 2010. I lagen har man gått in för att använda termen *punktskatt* som svensk motsvarighet till **valmistevero** i stället för den tidigare termen "accis". *Punktskatt* används ju i EU och Sverige. Också vissa andra begrepp har fått nya benämningar på svenska. Enligt den nya lagen heter det t.ex. nu *godkänd upplagshavare* och inte längre "auktoriserad lagerhållare" (**valtuutettu varaston-pitäjä**), *skatteupplag* och inte "skattefritt lager" (**veroton varasto**) och *uppskovsförfarande* i stället för "temporärt accisfrihetssystem" (**väliaikaisen verottomuuden järjestelmä**).

Eftersom termen *accis* fortfarande används i de enskilda accislagar av äldre datum som gäller t.ex. alkoholdrycker, tobaksprodukter och bränslen kommer båda termerna att existera sida vid sida tills *punktskatt* också införts i dessa lagar. Den nya terminologin införs i de äldre lagarna i samband med sådana ändringar där det är lagtekniskt möjligt att modernisera terminologin.

Också andra gamla och nya benämningar kommer att förekomma parallellt i t.ex. tullens svensk-språkiga material om punktskatter tills allt material hunnit uppdateras.

STATSRÅDETS SVENSKA SPRÅKNÄMND FYLLDE 50 ÅR

År 1960 tillsatte statsrådet en nämnd "med uppgift att överväga åtgärder för att undanröja språklig inexakthet och styvhet i översättningar till svenska samt för att förenhetliga svenskan i allmänna handlingar". Statsrådets svenska språknämnd firade sin 50-åriga verksamhet och den nya upplagan av Slaf på Ständerhuset den 19 maj 2010. Några av nämndens tidigare ordförande och sekreterare ger här sin syn på nämnden och Slaf.

En oasis i stenöknen

Nils Wirtanen, kanslichef vid justitiekanslersämbetet

"Statsrådet utfärdade 1.12.1988 ett beslut om statsrådets svenska språknämnd. Genom beslutet indrogs den språknämnd som hade tillsatts i december 1960.

Den nya nämnden inledde sin verksamhet 1.1.1989 och jag hade förmånen och glädjen att bli nämndens första ordförande, ett uppdrag som jag befriades från 1.2.2002, då jag utnämndes till min nuvarande tjänst. Under åren fylldes vardagen utöver det egentliga arbetet vid statsrådets kansli med en massa uppgifter i olika arbetsgrupper, kommittéer, kommissioner m.fl. Det var inte alltid så glädjefyllt och angenämt. Ett undantag utgjorde likväl språknämnden. Det var lite som att komma till en oasis i stenöknen när språknämndens möte inleddes.

De diskussioner som fördes om rekommendationer och även om andra ärenden var alltid mycket givande och visade på ett stort kunnande hos medlemmarna. Ibland kunde diskussionen bli rentav livlig och det kunde t.o.m. uppstå meningsskiljaktigheter, men några konflikter av betydelse uppstod inte. Med det förnuft och kunnande som samtliga var utrustade med kunde man för det mesta finna gemensamma lösningar.

Min egen roll som ordförande var inte språkexpertsens, låt så vara att jag då redan hade sysslat med svenskt lagspråk sedan början av 1970-talet. Min roll var närmast att försöka hålla i gång arbetet, vilket ibland kändes litet syndigt när jag "piskade" mina vänner att ta fram texter, fundera på rekommendationer och annat. I synnerhet då vi började jobba med nyutgåvan av handboken Slaf och började ge ut Språkråd blev jag ibland kanske för mycket en pådrivare. Resultatet blev tack vare alla medverkande likväl riktigt bra. Två uppdateringar av handboken hann jag vara med om, vilket gläder mig.

Nils Wirtanen

Här kan jag inte nämna alla medlemmar vid namn, men samtliga gjorde ett utmärkt arbete. Jag vill ändå från åren som gått särskilt nämna Per Erik von Bonsdorff, Mikael Reuter, Sten Palmgren och Henrik Bruun samt nämndens sekreterare Inger Hård af Segerstad, som var den första sekreteraren, och Sunna Vennström som jag hade glädjen att länge få samarbeta med.

För allt det som nämndens medlemmar utsattes för fick de endast ett futtigt mötesarvode. Det var för mig ändå ibland möjligt att rosa tillvaron med kaffe och dopp och till och med ibland med lite bättre servering då någon milstolpe hade passerats eller i samband med ett lyckat seminarium för översättare.

I anslutning till nämndens jubileum vill jag för min del på detta enkla sätt gratulera den nuvarande nämnden och tacka alla medarbetare för de gångna åren. Det har varit en stor fröjd att få samarbeta med alla dessa kunniga experter och härliga människor."

Detaljfrågor och cirkulär

Anita Lönegren, biträdande chef vid statsrådets translatorsbyrå 1992–2005

”Åren 1977–1988 var jag sekreterare i statsrådets svenska språknämnd. Jag minns att nämnden behandlade många detaljfrågor och att den fattade beslut som bidrog till att modernisera det svenska lagspråket i Finland. Nämnden informerade om sina beslut och rekommendationer med cirkulär som sändes till translatorer och andra inom förvaltningen. Medlemmarna diskuterade också lagspråket på ett mera allmänt plan. I en skrivelse till kanslichefen vid statsrådets kansli föreslog nämnden konkreta åtgärder avsedda att förbättra situationen när det gällde översättning och granskning av lagtexter.

Åren 1993–2003 var jag medlem i språknämnden och då var det framför allt Slaf som syssel-

satte medlemmarna. Det var en arbetsdryg process att gå igenom den tidigare upplagan av Slaf och avgöra vad som skulle ändras, strykas eller läggas till. Min främsta uppgift i Slafarbetet var att uppdatera myndighetslistan. Finlands EU-medlemskap invercade också på nämndens arbete. Slaf och Språkråd blev viktiga kanaler för spridning av korrekt information om svenska EU-termer inom förvaltningen.

Diskussionerna på språknämndens möten var intressanta och lärorika. Nämndens kontakter till tjänstemän, språkvårdare och språkexperter i Finland och Sverige gav mig många impulser i mitt arbete på translatorsbyrån. ”

Från vänster: Anita Lönegren, Sunna Vennström och Marika Paajanen

Den förnyade nämnden tar form

Sunna Vennström, övertranslator vid statsrådets translatorsbyrå

”Mycket tyder på att det blir en intressant uppgift”, sade min blivande chef Lasse Granlund på statsrådets translatorsbyrå när jag vintern 1991 hörde mig för om den då nyinrättade tjänsten på translatorsbyrån – och han hade verkligen rätt! Enligt annonsen i HBL ville statsrådets kansli anställa en person som dels skulle översätta, dels

sköta sysslan som sekreterare i Statsrådets svenska språknämnd. Jag sökte alltså och fick tjänsten, och på den vägen är jag fortfarande. Uppgiften som språknämndens sekreterare skötte jag i dusinet år, till slutet av 2003.

År 1988 hade statsrådet utfärdat ett beslut om Statsrådets svenska språknämnd, och det innebar

startskottet för en förnyad språknämnd med klart specificerade uppgifter och arbetsmetoder. Den ursprungliga nämnden från 1960 drogs in genom samma beslut. Till ordförande i den nya nämnden utsågs dåvarande regeringsrådet och senare understatssekreteraren i statsrådets kansli, Nils Wirtanen. Kort efter att den nya nämnden inlett sitt arbete ansågs det att man behövde en ordinarie sekreterare.

Uppgiften som språknämndens första ordinarie sekreterare visade sig vara både intressant och utmanande. Jag befann mig i kretsen av jurister, språkexperter och andra förmågor som entusiastiskt ville arbeta med att utveckla och samordna det svenska lag- och förvaltningspråket i Finland. Under 1990-talet var språknämnden ivrigt sysselsatt bl.a. med att revidera handboken Slaf, att

i egen regi arrangera seminarier och temadagar för svensköversättarna inom förvaltningen och att ge ut nämndens gula informationsblad Språkråd. Strax före millennieskiftet var det också dags för nämnden att presentera sig på webben. Allt detta innebar naturligtvis en hel del arbete också för nämndens sekreterare, men det var ett arbete som kändes meningsfullt och motiverande på många plan. Tack vare ordföranden Nils Wirtanens gedigna kunskaper och energiska attityd var språknämnden på 1990-talet ett team som arbetade bra ihop och nådde konkreta och långt bärande resultat.

Jag tackar alla för det trevliga samarbetet i språknämndens tecken och gratulerar dagens aktiva och alerta 50-åring. Lycka till också i fortsättningen!"

Klarspråk i en ny värld

Marika Paajanen, translator vid statsrådets translatorsbyrå

"Jag var ganska ny på translatorsbyrån när jag 2004 efterträdde Sunna Vennström som sekreterare i nämnden. Efter drygt tjugo år som översättare i ett stort bolag i privata sektorn kändes translatorsbyrån och nämnden som en ny värld för mig. Men uppgiften som sekreterare i nämnden gjorde att det var lättare för mig att komma in i "den nya världen" och orientera mig i de frågor och den problematik som kännetecknar författningsöversättning.

Mycket intressant hände under de sex år jag var sekreterare i nämnden. Bland annat kom 2004 års version av Slaf ut och det gällde att lära sig allt nytt som den innehöll jämfört med den tidigare versionen, så det blev många seminarier med Slaf som tema. Och nu har vi igen fått en ny version av Slaf att lära oss!

Nämndens språkvårdsprojekt hösten 2007 hör säkert till de största satsningarna i nämndens verksamhet under min tid som sekreterare. Projektet kunde genomföras tack vare Svenska Akademiens understöd. Som ledare för projektet hade vi turen att få Sveriges egen "klarspråkguru" Barbro Ehrenberg-Sundin. Projektet pågick

i cirka sex veckor och var oerhört inspirerande. Det involverade translatorsbyrån, JM:s laggranskningsenhet och riksdagens svenska byrå. Barbro jobbade intensivt med våra texter och alla fick individuell handledning av henne. Vid regelbundna gemensamma miniseminarier redogjorde Barbro för det som hon reagerat på i våra texter och vi fick ta del av hennes klarspråkssynpunkter. Det ledde bl.a. till större "klarspråksmedvetenhet" och mer enhetliga översättningar över lag. Jag hoppas och tror att resultaten av detta projekt syns i vårt arbete – och jag vet att det också syns i den nya versionen av Slaf.

Av nämndens rekommendationer är övergången från *skall* till *ska* hösten 2007 en viktig modernisering av författningsspråket, och rekommendationen har fått stor genomslagskraft i propositioner, förordningar och andra texter inom statsrådet. Däremot ser man ännu en massa *skall* i allmänspråkliga texter, medietexter osv. Visst är det lite intressant att författningsspråket, som ofta anses vara stelt och ibland t.o.m. föråldrat, var moget för en sådan modernisering!"

Slaf – en tung 25-åring

Sten Palmgren, lagstiftningsråd vid justitieministeriet, nämndens ordförande 2001–2006

Sten Palmgren

”Lämpligt till Statsrådets svenska språknämnds 50-årsjubileum kan vi också fira att Slaf de facto fyller 25! En provupplaga – den verkliga ur-Slafen – blev nämligen klar 1985. Utifrån den redigerades den första egentliga upplagan av Slaf, som kom ut 1986.

Det fanns många behov av en handbok. Det svenska lagspråket hade stelnat i sina former och fjärrmat sig från den normala sakprosan. Inom Juridiska föreningen i Finland hade förts en intensiv debatt om lagspråket och i Sverige gick debattens vågor höga mellan jurister och språkexperter.

På justitieministeriet här i Finland tog Leif Sevón initiativet till att en handbok skulle utarbetas. Syftet var dels att modernisera lagspråket, dels att förenhetliga vissa ständigt återkommande fraser och uttryck, så att antalet rättelser i granskningskedet skulle minska. P.E. von Bonsdorff, Mikael Reuter och undertecknad fick uppdraget.

I förordet till den första upplagan sägs att handboken tills vidare får ses som ett formellt icke-bindande hjälpmedel. ”Sedan den har varit i användning en tid blir det på basis av de erfarenheter som har vunnits aktuellt att bedöma om den skall tryckas och eventuellt ges ut i form av bindande anvisningar”. Tre upplagor har kommit ut sedan dess, dvs. 1990, 1998, 2004. Nu, 2010, har handboken fått status av en anvisning från statsrådets kansli.

Visst är det så att Slaf innehåller normerande element, och det ursprungliga syftet – att undvika onödiga ändringar – är fortfarande aktuellt. Men Slaf ska ändå vara så mycket mer än det, dvs. framför allt en lärobok och ett hjälpmedel och – förhoppningsvis – en inspirationskälla.

Inte bara lagarna utan också andra författningar stiftas och utfärdas som vi vet på båda nationalspråken. I den meningen är de svenska texterna inte översättningar sedan de har publicerats, utan de är officiellt giltiga texter med i princip samma tolkningsvärde som de finska texterna. Därför är det så viktigt att språket i lagar och andra författningar håller en hög standard.

Den första Slafen är maskinskriven och kopierad på numera gulnat papper. Den kom till före datorernas tid. I dag finns det suveräna tekniska hjälpmedel med massor av källor att ösa ur. Inte minst Finlex gör att vi lättare än någonsin kan söka och kontrollera termer i lagstiftningen. När jag i dag håller den nya Slafen i min hand konstaterar jag att den (rent fysiskt) väger påfallande mycket mer än den första upplagan. Kanhända är det symbolik för att Slafens vikt och tyngd alltjämt är stor.

Som känt har de tekniska hjälpmedlen gjort det möjligt att inom förvaltningen upprätthålla en kronisk brådska. Paradoxen – att de tidsbesparande hjälpmedlen skapar tidsnöd och stress – gör som vi vet att kvalitén på lagstiftningen sjunker. För de svenska författningstexternas del blir översättarens roll och ansvar därför allt större. Och för laggranskarnas del blir det allt viktigare att översättningarna håller en hög standard. Därför klarar vi oss inte utan gedigna hjälpmedel och i synnerhet inte utan Slaf!

Det är ett stort framsteg att Slaf nu läggs ut på nätet. Men det är också ett klokt beslut att den fortfarande ges ut i bokform. Om den inte gavs ut i bokform, skulle det tvinga folk att ta egna utskrift. Och det skulle inte innebära någon inbesparing om man ser till helheten.

Det är svårt att riktigt fatta hur stor möda det ligger bakom en handbok av det här slaget. Jag är övertygad om att den möda som i synnerhet redaktören Ann-Marie Malmsten har lagt ned kommer att ge god utdelning och spara in mångfalt med tid för översättare och laggranskare.”

(Tal hållet vid statsrådets svenska språknämnds 50-årsjubileum på Ständerhuset den 19 maj 2010)

LAGGRANSKNINGEN INFORMERAR

Översättningen av "yksittäistapausta koskeva määräys"

På s. 280 i gamla Slaf under **Määrätä** står följande:

"I lagtext och i propositioner bör orden "föreskrifter" och "föreskriva" reserveras för lagar och andra författningar och inte användas synonymt med villkor i tillstånd eller för *beslut i enskilda fall*." (Kursiveringen är min.) I nya Slaf behandlas saken på s. 323.

Trots detta hittar man i Finlex (mest i 44 kap. men också i 46 och 48 kap. i strafflagen, och i några speciallagar) följande:

... x-lain taikka sen nojalla annetun säännöksen tai yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen vastaisesti ... som har översatts till *... i strid med x-lagen eller bestämmelser eller allmänna eller särskilda föreskrifter som utfärdats med stöd av den ...*

Yksittäistapausta koskeva määräys är inte en norm utan tillämpningen av en norm på ett enskilt fall och **määräys** skall alltså i exemplet ovan inte översättas med "föreskrift(er)". **Yksittäistapausta koskeva määräys** kan vara t.ex. ett *föreläggande*, ett *förordnande*, ett *åläggande*, ett *påbud* eller *förbud*, eller ett *villkor* om det är fråga om tillstånd. En **määräys** av detta slag föregås av ett myndighetsbeslut och vill man undvika att räkna upp alla de nämnda besluts-kategorierna (eller är osäker på vilka som avses i

det aktuella fallet) så är myndighetsbeslutet den gemensamma nämnaren, om man inte i något specialfall kan hitta på ett annat överbegrepp.

När man ersätter **yksittäistapausta koskeva määräys** med *beslut i enskilda fall* kan man konstatera att ordet "allmänna" före föreskrifter kan strykas: föreskrifter är automatiskt av allmänt slag eftersom de är normer (vilket **yleiset määräykset** alltså är). Översättningen till svenska blir alltså följande:

... i strid med x-lagen eller bestämmelser eller föreskrifter som utfärdats eller beslut som i enskilda fall meddelats med stöd av den ...

Det är bäst att alltid försöka analysera vad som menas med **määräys/määräykset/määrätä**. Problemet är dock att det oftast inte står **yksittäistapausta koskeva määräys** utan enbart **määräys** och det trots detta inte är fråga om en norm utan om exempelvis ett föreläggande. Det måste man kontrollera i den omgivande texten eller i motiven och inte ens då behöver saken vara kristallklar. Om ordet **määräys** står i singularis ska man i allmänhet börja fundera lite noggrannare på saken. **Määräyksiä/määräykset** i pluralis syftar ofta på normer.

 Carolina Slangus-Fors
lagstiftningsråd, justitieministeriet

ORDLISTA ÖVER SOCIALA MEDIER

Terminologicalcentralen TSK har gett ut en ordlista över termer som används i sociala medier. Ordlistan innehåller 62 begrepp med definitioner och termer på finska, svenska och engelska. Ordlistan är avsedd för alla som kommer i kontakt med sociala medier och kommer också att finnas på Facebook. Några exempel på nyttiga termer är *vänbegäran*, *bloggofär*, *poddsändning* och *användarskapat innehåll*. Ordlistan kan användas gratis på adressen www.tsk.fi/tiedostot/pdf/Sosiaalisen_median_sanasto

LISSABONFÖRDRAGET PÅVERKAR BÅDE EU:S VERKSAMHET OCH EU-TERMINOLOGIN

Den långvariga diskussionen om EU:s fördragsreform avslutades i december 2009, då Lissabonfördraget trädde i kraft. Syftet med denna artikel är att beskriva hur det nya fördraget påverkar EU-institutionerna och deras verksamhet samt den terminologi som används när man pratar om EU.

Bakgrund till fördragsreformen

Initiativet till en fördragsreform i EU togs redan 2001. Åren 2002–2003 arbetade det s.k. framtidskonventet med att bereda ett förslag till en konstitution för EU. Konstitutionen skulle ha ersatt alla tidigare fördrag, och skulle därmed ha inneburit en grundläggande reform av EU. Men planerna strandade på att folket i Frankrike och Holland röstade nej till konstitutionen 2005. Till följd av detta beslutade EU att avbryta reformarbetet för att reflektera över de alternativ som stod till buds. I juni 2007 gav så Europeiska rådet regeringskonferensen i uppdrag att i stället ändra de befintliga fördragen. Målet var att få med de bestämmelser i konstitutionen som gällde ändring av EU-institutionernas verksamhetsförutsättningar, samt övriga ändringar som krävdes för att rationalisera EU:s verksamhet. Ett nytt fördrag ansågs vara nödvändigt, dels på grund av att unionen hade utvidgats och därför behövde effektivare bestämmelser för att kunna fungera smidigt, dels för att den globala politiska situationen hade förändrats. Regeringskonferensen lade fram ett utkast till fördragstext för Europeiska rådet den 19 oktober 2007, och i december samma år undertecknades det nya fördraget i Lissabon. Därefter tog de nationella ratificeringsprocesserna vid. Såväl kommissionen som EU-länderna hade hoppats på att det nya fördraget skulle ha trätt i kraft innan Europaparlamentsvalet hölls sommaren 2009. Men så blev det inte, utan valet anordnades enligt bestämmelserna i Nicefördraget.

I Finland ratificerade riksdagen Lissabonfördraget den 11 juni 2008 och drygt tre månader senare, den 12 september, undertecknades det av presidenten. Bara en dag efter att den finska riksdagen hade ratificerat fördraget fick ratificeringsprocessen i Irland ett abrupt slut då irländarna sa nej till fördraget i en folkomröstning. Irland är det enda EU-landet vars grundlag kräver att alla ändringar

i EU:s fördrag godkänns genom folkomröstning. En knäckfråga för irländarna var planerna på att skära ned antalet kommissionsledamöter, vilket skulle ha betytt att varje land inte längre skulle ha haft en egen kommissionär. De var också oroad för att EU skulle ingripa i den irländska abortlagstiftningen och för hur fördraget skulle påverka landets neutralitetspolitik. Europeiska rådet lovade Irland att varje land skulle få ha en egen kommissionär även i framtiden och att de övriga politiskt känsliga områdena inte skulle omfattas av EU-samarbetet. En ny folkomröstning hölls den 2 oktober 2009 och i den vann ja-sidan. Att Irland därmed kunde ratificera fördraget resulterade också i att de EU-kritiska presidenterna i Tjeckien och Polen skrev under fördraget. Fördraget trädde i kraft i december 2009.

Vad ändras i och med Lissabonfördraget?

Lissabonfördraget (http://europa.eu/lisbon_treaty/index_sv.htm) är alltså precis som Amsterdamfördraget och Nicefördraget ett fördrag genom vilket de befintliga fördragen ändras. *Fördraget om Europeiska unionen* byter inte namn, men det gör fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, som nu heter *fördraget om Europeiska unionens funktionssätt*. Orsaken till detta är att Europeiska unionen blir en juridisk person och att det alltså inte längre görs skillnad på EU och EG. Samtidigt försvinner den så kallade pelarstrukturen. Eftersom gemenskapen inte längre finns har vissa EU-institutioner fått nya namn. Europeiska gemenskapernas kommission heter nu även officiellt Europeiska kommissionen (EU-kommissionen). Europeiska gemenskapernas domstol heter Europeiska unionens domstol (EU-domstolen) och gemenskapslagstiftningen kallas enligt samma mönster unionslagstiftning. Detsamma gäller EG-rätten respektive EU-rätten. Observera att i de fall där man hänvisar till

tiden innan Lissabonfördraget trädde i kraft så skiljer man trots allt på unionen och gemenskapen. Europeiska atomenergigemenskapen har heller inte bytt namn, eftersom ändringarna av fördraget inte gäller den.

De reformer som Lissabonfördraget för med sig kan delas in i fem kategorier: effektivitet, demokrati och grundläggande rättigheter, öppenhet och insyn, större samordning av yttre förbindelser samt säkerhet.

Beslutsfattandet förenklas, vilket kommer att göra EU effektivare. Fler beslut kommer att fattas med kvalificerad majoritet i rådet, och de flesta rättsakter kommer att antas av rådet och Europaparlamentet tillsammans genom det s.k. *medbeslutandeförfarandet* (http://ec.europa.eu/codecision/index_en.htm). Att EU blir en egen juridisk person kommer att göra det lättare för EU att tala med en röst i internationella sammanhang. Fördraget gör det också möjligt för mindre grupper av EU-länder att samarbeta närmare med varandra. Ett sådant *fördjupat samarbete* kommer att ske till exempel i fråga om skilsmässolagstiftning.

Europeiska rådet har blivit en officiell EU-institution, även om det inte har några lagstiftningsbefogenheter. Europeiska rådet leds av en *ständig ordförande* som väljs för 2,5 år (<http://www.european-council.europa.eu/the-president.aspx?lang=sv>). Den första som sköter detta uppdrag är belgaren Herman van Rompuy. I medierna kallas Europeiska rådets ordförande ofta för EU:s president, men vi rekommenderar att man även i texter som vänder sig till allmänheten använder benämningen *ständig ordförande*.

Europaparlamentet (http://www.europarl.europa.eu/news/public/default_sv.htm) ska enligt Lissabonfördraget ha 751 ledamöter. Europaparlamentsvalet sommaren 2009 hölls som tidigare nämndes enligt bestämmelserna i Nicefördraget, och därför är antalet ledamöter just nu bara 736. De återstående ledamöterna kommer att väljas så fort rådet har beslutat hur man ska gå till väga. Klart är i alla fall att man kommer att följa nationella valbestämmelser.

Rådets officiella namn är fortfarande Europeiska unionens råd (<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?lang=SV>). Nya bestämmelser om

beslut med kvalificerad majoritet kommer att träda i kraft i november 2014. Enligt dem måste minst 55 procent av de länder som deltar i mötet stödja förslaget för att det ska anses vara ett majoritetsbeslut. Dessutom måste befolkningen i dessa länder utgöra minst 65 procent av hela EU:s befolkning. Motsatsen till kvalificerad majoritet är en blockerande minoritet, som innebär att de länder som motsätter sig ett förslag företräder minst 35 procent av befolkningen i EU. Dessutom måste ytterligare ett EU-land rösta emot förslaget. Med den här bestämmelsen vill man försäkra sig om att varken stora eller små EU-länder gynnas när besluten fattas.

Ursprungligen ville man genom Lissabonfördraget skära ned antalet kommissionsledamöter (http://ec.europa.eu/index_sv.htm). Tanken var att bara två tredjedelar av EU-länderna skulle ha en företrädare i kommissionen. Men eftersom detta var en av orsakerna till att irländarna inte godkände fördraget i den första folkomröstningen beslutade rådet att alla länder också i fortsättningen ska ha en egen kommissionär. Rådet kan enligt fördraget enhälligt fatta beslut om en ändring av kommissionens sammansättning. I februari 2010 godkände Europaparlamentet José Manuel Barroso andra kommission (http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/index_sv.htm), som alltså har 27 ledamöter inklusive ordföranden.

Det nya fördraget stärker demokratin och de grundläggande rättigheterna. Europaparlamentet, som är den enda folkvalda EU-institutionen, får större makt i och med att medbeslutandeförfarandet börjar användas på allt fler lagstiftningsområden. Fördraget innehåller också en helt ny avdelning med bestämmelser som gäller demokrati. I den avdelningen fastställs EU:s gemensamma värderingar, och vikten av öppen diskussion och av att de nationella parlamenten involveras i beslutsprocessen betonas. Stadgan om de grundläggande rättigheterna (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:SV:PDF>) är nu precis som fördragen juridiskt bindande, och dess bestämmelser måste alltså beaktas när EU-rätten tillämpas. Att EU fått ställning som juridisk person innebär att unionen kan ansluta sig till den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Denna process har redan inletts. EU:s medborgare får en helt ny möjlighet att påverka EU-politiken genom

det s.k. medborgarinitiativet (http://ec.europa.eu/dgs/secretariat_general/citizens_initiative/index_sv.htm). Det innebär att minst en miljon EU-medborgare kan gå samman och uppmana kommissionen att lägga fram ett lagförslag på ett visst område. I slutet av mars lade kommissionen fram ett förslag till förordning om detta för rådet och Europaparlamentet, och förhoppningsvis kommer de första medborgarinitiativen att kunna tas redan i år.

Lissabonfördraget ger också större insyn i beslutsfattandet i EU. En viktig ändring är att gränsdragningen mellan EU-ländernas och EU:s samt institutionernas befogenheter blir tydligare. I fördraget om Europeiska unionens funktionssätt anges det uttryckligen på vilka områden EU har *exklusiv befogenhet* (t.ex. tullunionen och konkurrensregler på den inre marknaden) eller *delade befogenheter med EU-länderna* (t.ex. miljö, konsumentskydd, inre marknaden, energi). På vissa områden, som kultur, utbildning och folkhälsa har EU befogenhet att vidta *åtgärder för att stödja EU-ländernas åtgärder*. Öppenheten och insynen förbättras också genom att det ska bli enklare att få tillgång till offentliga handlingar och genom att de möten där rådet diskuterar lagförslagen blir offentliga.

För att samordna EU:s yttre förbindelser kommer *unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik* (<http://consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=1847&lang=sv>) även att vara kommissionsledamot med ansvar för yttre förbindelser. Uppgiften sköts av brittiska Catherine Ashton, som dessutom är vice ordförande i kommissionen. I texter som riktar sig till allmänheten kan man använda titeln *EU:s utrikesrepresentant* om Ashton. Just nu diskuterar rådet Catherine Ashtons förslag till EU:s *utrikestjänst* (<http://eeas.europa.eu/>) och dess struktur. Allt

eftersom utrikestjänsten byggs upp kommer kommissionens delegationer i länder utanför EU att omvandlas till EU-ambassader med personal även från rådet och EU-länderna.

Försvarspolitikerna nämns i fördraget, men detta påverkar inte neutrala länders ställning och står heller inte i strid med Natomedlemskap. I samband med förhandlingarna om konstitutionen väckte klausulen om säkerhetsgarantier, dvs. ett permanent strukturerat försvarssamarbete, en livlig debatt i Finland. Klausulen finns med i Lissabonfördraget.

Ett av EU:s mål är att skapa ett område med frihet, säkerhet och rättvisa. Lissabonfördraget innebär att de flesta beslut på dessa områden kommer att fattas med kvalificerad majoritet i rådet och att de omfattas av medbeslutandeförfarandet. Fördraget ger EU större möjligheter att motverka terrorism och organiserad brottslighet, och det medför också en skyldighet att skapa en enhetlig invandringspolitik och ett gemensamt asylsystem (nationella undantag är möjliga). Till säkerheten hör också åtgärder för att motverka klimatförändringar, trygga energiförsörjningen och skapa en hållbar utveckling. I fördraget konstateras att dessa frågor är hörnstenar i EU:s politik. En ny *solidaritetsklausul* innebär att EU-länderna ska ge varandra stöd vid en eventuell terroristattack eller en naturkatastrof.

EU-institutionerna arbetar nu för att de möjligheter som fördraget innebär ska kunna utnyttjas. Representationens (http://ec.europa.eu/finland/index_sv.htm) informationstjänst och översättare svarar gärna på eventuella frågor!

 Eikka Kosonen
Chef för EU-kommissionens
representation i Finland

SVENSK-FINSKT ÖVERSÄTTARSEMINARIUM

23–24.9.2010, LÅNGVIK, KYRKSLÄTT

Arrangörskommittén hälsar alla deltagare hjärtligt välkomna till det nya kongress- och spahotellet i Långvik (www.langvik.fi) i Kyrkslätt den 23–24 september. Vi kan utlova ett högklassigt program i en fantastisk omgivning!

ANMÄLNINGSTIDEN GÅR UT DEN 30 JUNI 2010. EFTER DET TAR VI EMOT ANMÄLNINGAR OM DET FINNS PLATSER KVAR.

PROGRAM

Ulla Tiirilä, Forskningscentralen för de inhemska språken:

Kieli ja kirjoittaminen sosiaali- ja hoivatöissä – missä mennään?

Mari Lampenius, advokat:

Kääntäjän tekijänoikeudet

Mimma Olsoni-Broman, Svensk presstjänst & Hellevi Raita, FNB:

Journalisten som översättare

Rickard Domeij, Språkrådet:

Webbinformation på flera språk – i lagens namn!

Louise Wassdahl, språkkonsult:

Skriva tydliga instruktioner

Eivor Sommardahl, Forskningscentralen för de inhemska språken:

Begripligt myndighetspråk

Laura Jänisniemi, översättare:

Kilpailevien dekkarikuninkaiden kyydissä – Henning Mankellin ja Leif G W Perssonin rikoskirjojen suomentamisesta

Åsa Mickwitz, Helsingfors universitet:

**”Kommunalrådet Kent Ögren är coolt klädd i svart polo”
Engelska lånnord i skriven svenska**

Björn Brunou, Intrapersona:

Stressa ner dig!

Detaljerat program och elektronisk anmälningsblankett finns på översättarseminariets webbplats www.focis.fi/su-ru

Kontakta Anna Maria Gustafsson (tfn 020 781 32 29, e-post anna-maria.gustafsson@snabel-a.focis.fi) eller Eva Orava (tfn 020 781 32 22, e-post eva.orava@snabel-a.focis.fi) om du har frågor.

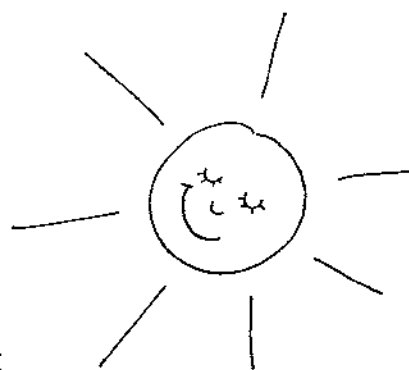
PÅ NYA PLATSER

Föregående förteckning över kolleger på nya platser finns i Språkråd 1/2010. Meddela gärna Språkråds redaktör om nya kolleger!

Vem	Var	Varifrån	Tfn
Anna Påfs (vikarie)	Social- och hälsovårdsministeriet	Riksdagen	1607 3124

SPRÅKRÅD REKOMMENDERAR

- Lata dagar i solen
- Jordgubbar och glass i stora lass
- Ett lätt sommarregn
- Vidgade vyer och nya perspektiv
- Nya friska tag, i roddbåten och på kontoret

STATSRÅDETS KANSLI